

**1. DÍL**

---

**DO ROKU 1900**



# Předmluva

Psát dějiny celé národní literatury je úkol mimořádně nesnadný, zvláště je-li třeba materiál soustředit do určitého rámce, jaký tvoří tato kniha. Úskalí a nástrahy takového podniku pochopí jen několik málo odvážných duchů, kteří se o něj pokusili. Jde totiž o úkol, který s sebou nese velké množství nej-různějších problémů: uspořádání a vhodné rozdělení materiálu, vymezení rozsahu, který má být věnován jednotlivým spisovatelům, objasnění zahraničních kulturních vlivů, hodnocení a soudy, které jsou svázány nebo ve svých důsledcích souvisejí s estetickými teoriemi a filozofickými spekulacemi, složitými náboženskými prožitky, neustálými politickými změnami, dynamikou sociálních a ekonomických konfliktů atd.

Tato práce nechce být dějinami literatury ve vlastním slova smyslu, takovými, které jsou téměř výlučně zaměřeny na krásnou literaturu. Snažil jsem se naopak sledovat vývoj literatury a její hlavní postavy uvést do vztahu s dynamickou a stále se měnící švédskou společností, s jejími institucemi, tradicemi a životním slohem, snažil jsem se postihnout souhru této vyvíjející se společnosti se západoevropskou kulturou, jejíž je součástí. I když jsem usiloval o to, aby mé literární soudy byly tak objektivní, jak se od literárního historika očekává, nedělám si iluze, že absolutní objektivita je možná, nebo dokonce za všech okolností žádoucí — aspoň v oblasti umění, o kterou zde jde. Švédská literatura, kterou se zabývám po mnoho let, pro mne znamená víc než pouhý předmět studia. Přinesla mi radostné i bolestné zážitky a reagoval jsem na ni s bezvýhradným obdivem i protestem, nebo aspoň s údivem a pochybnostmi. Tím se stalo, že jsem byl někdy nucen zaujmout stanovisko pro nebo proti a že jsem v některých případech dospěl k jiným závěrům, než je u švédských kritiků a čtenářů obvyklé.

K partiím, které mi působily nejvíce námahy, patří kapitola první, jež pojednává o vzniku švédské literatury, a tři poslední, které popisují vývoj literatury v našem století — první proto, že o literatuře oné doby víme tak málo, tři poslední proto, že o ní víme tak mnoho. Vzbuzuje-li vznik švédské literatury

u historiků pocit nejistoty tím, že je zahalen do neproniknutelné mlhy minulosti, pak literatura naší doby působí stejným dojmem pro svou různorodost a naléhavou blízkost; obojí klade vysoké požadavky na úsudek a rozlišovací schopnosti. Když se literární historik zoufale snaží podchytit několik málo fakt, která vzdálená minulost tak nerada vydává, musí se z nouze často uchýlovat ke spekulacím a konstrukcím. Překypující bohatství živých detailů ze současnosti jej na druhé straně svádí ke zjednodušování, snaží-li se ve zdánlivém chaosu nalézt nějaký řád. V případech, kdy starší literární historie zaujímá kurčitým otázkám zdůvodněné, avšak odlišné stanovisko, spokojují se zpravidla s tím, že je beru na vědomí, referují o různých názorech a do určité míry o jejich variantách, načež uvádím stanovisko, které v příslušném případě pokládám za nejpodloženější. Je v povaze věci, že souhrnné dějiny literatury pro široké publikum nejsou vhodným fórem pro zevrubné vědecké diskuse.

Při ukončení práce na této knize považuje autor za svou milou povinnost poděkovat všem, kdo mu na cestě k ní pomáhali, a to jak početnému množství švédských kritiků a vědců, známých i neznámých, kteří se o zmapování podkladů švédské literatury pokusili před ním, tak kolegům na obou stranách Atlantiku, kteří ochotně obětovali čas a síly na čtení, posuzování a komentování oněch partií rukopisu, na něž jsou specialisty. Zvláštní dík patří profesorům Göstovi Franzénovi a Assaru Janzénovi ze Spojených států, ze Švédska pak profesorům Örjanu Lindbergerovi, Henrymu Olssonovi a Dagu Strömbäckovi, docentům Magnusu von Platenovi, Ingemu Jonssonovi, Carlu Reinholdu Smedmarkovi a Haraldu Elovssonovi, jakož fil. lic. Larsi Gustafssonovi, a pokud jde o redakci a překlad švédského vydání, fil. lic. Nilsu P. Sundgrenovi a redaktoru Nilsu Holmbergovi.

Pokud má práce neobsahuje věcné chyby a nesprávné výklady, je to díky nevšední pečlivosti, s níž tito moji kolegové a spolupracovníci přehlédli rukopis. Pokud se v knize přece jen najdou chyby, jsem za ně pochopitelně odpovědný já sám.

Minneapolis, leden 1963

A.G.